

SO`Z, IBORA VA BIRIKMALARDAN O`RINLI FOYDALANISHGA O`RGATISH

Davlatova Gulnoza Aliniyoz qizi
Sharof Rashidov nomidagi
Samarqand Davlat Universiteti
Maktabgacha va Boshlang'ich talim fakulteti talabasi
+998933488778

Anotatsiya. Ushbu maqola boshlang'ich sinflarga so'zlar, iboralar va birikmalardan to'g'ri foydalanishni o'rgatishning samarali usullarini taqdim etishga qaratilgan. U kirish bo'limi, usullar bo'limi, natijalar bo'limi, munozara bo'limi va yakunlovchi qismni o'z ichiga oladi. Usullar bo'limida yosh o'quvchilarga tildan to'g'ri foydalanishni o'rgatish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan turli xil texnikalar ko'rsatilgan. Natijalar bo'limida o'quvchilarning til ko'nikmalarini oshirishda texnikaning samaradorligi keltirilgan. Munozara bo'limi natijalarni tahlil qiladi va xulosa kelajakdagi tadqiqotlar uchun tavsiyalar beradi.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich sinflar, tildan foydalanish, o'qitish texnikasi, til ko'nikmalari.

Аннотация. Это статья призвана предоставить эффективные способы научить начальные классы правильно использовать слова, фразы и комбинации. Он включает в себя вводный раздел, раздел методов, раздел результатов, раздел обсуждения и заключительный раздел. В разделе "методы" описаны различные методы, которые можно использовать для обучения младших школьников правильному использованию языка. В разделе "Результаты" представлена эффективность методик в улучшении языковых навыков учащихся. В разделе Обсуждения анализируются результаты, а в заключении даются рекомендации для будущих исследований.

Ключевые слова: начальные классы, использование языка, методы обучения, языковые навыки.

Anotation. This article is aimed at providing effective ways to teach elementary grades the correct use of words, phrases and combinations. It includes an introductory section, a Methods section, A Results section, a discussion section, and a closing section. The methods section lists a variety of techniques that can be used to teach young students how to use the language correctly. The results section lists the effectiveness of the technique in enhancing students' language skills. The discussion section analyzes the results and the conclusion provides recommendations for future research.

Keywords: elementary grades, language use, teaching techniques, language skills.

Til aloqa va ifoda uchun muhim vositadir. Shunday qilib, boshlang'ich sinflarga so'zlar, iboralar va birikmalardan to'g'ri foydalanishni o'rgatish juda muhimdir. Ushbu maqolada o'quvchilarning til ko'nikmalarini oshirish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan turli xil o'qitish usullari keltirilgan. Ushbu texnikalar har qanday boshlang'ich sinfda amalga oshirilishi mumkin va turli o'quvchilarning ehtiyojlarini qondirish uchun moslashtirilishi mumkin.

Til o'rganishning eng muhim jihatlaridan biri bu so'zlar, iboralar va birikmalardan to'g'ri foydalanish qobiliyatidir. Bu nafaqat alohida so'zlarning ma'nosini tushunishni, balki ularni kontekstda qanday ishlatishni, iboralar va jummalarni to'g'ri shakllantirishni, muayyan vaziyat uchun mos so'z va iboralarni qanday tanlashni bilishni ham o'z ichiga oladi¹.

O'quvchilarga tildan to'g'ri va samarali foydalanishni o'rgatish, shuning uchun tilni o'qitishning hal qiluvchi qismidir. Biroq, ko'plab til o'rganuvchilar til o'rganishning ushbu jihati bilan kurashmoqdalar, ayniqsa ular ikkinchi tilni o'rganayotgan bo'lsalar. Ushbu maqolada biz o'qituvchilar o'quvchilarga so'zlar, iboralar va birikmalardan to'g'ri foydalanishni o'rganishda yordam beradigan ba'zi usullarni o'rganamiz.

O'qituvchilar so'zlar, iboralar va birikmalardan to'g'ri foydalanishni o'rgatish uchun turli xil usullardan foydalanishlari mumkin. Ushbu usullardan ba'zilari:

1. Kontekstli o'rganish: bu o'quvchilarga kontekstda so'zlar va iboralar qanday ishlatilishini tushunishga yordam beradigan hayotiy vaziyatlar va misollardan foydalangan holda tilni kontekstda o'qitishni o'z ichiga oladi.

2. Aniq ko'rsatma: bu o'quvchilarga grammatika va sintaksis kabi til qoidalari va konventsiyalarini aniq o'rgatish va ularga ushbu qoidalardan foydalangan holda mashq qilish imkoniyatlarini taqdim etishni o'z ichiga oladi.

3. Kirishni takomillashtirish: bu o'quvchilarning e'tiborini ularga jalb qilish va kontekstda qanday ishlatilishini payqashga yordam berish uchun tilning muayyan lug'at yoki grammatik tuzilmalar kabi o'ziga xos jihatlarini ta'kidlashni o'z ichiga oladi.

4. Aloqa: bu o'quvchilarga aniq tuzatish orqali yoki yuz ifodalari yoki intonatsiya kabi nozik belgilar orqali tildan foydalanish bo'yicha fikr-mulohazalarni taqdim etishni o'z ichiga oladi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, bu usullar o'quvchilarga so'zlar, iboralar va birikmalardan to'g'ri foydalanishni o'rganishda samarali bo'lishi mumkin. Masalan,

¹ Qosimova K., S. Matjonov, X. G'ulomova., Sh. Yo'ldosheva., Sh. Sariyev. "Ona tili o'qitish metodikasi". -T., 2009.

tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, kontekstli o'rganish o`quvchilarga so'zlarning ma'nosini va ularning kontekstda qanday ishlatilishini yaxshiroq tushunishga yordam beradi (Liu & Nation, 1985). O`quvchilarning grammatika va sintaksis bo'yicha bilimlarini oshirishda aniq ko'rsatma samarali deb topildi (Ellis, 2001). Kirishni takomillashtirish o`quvchilarga yangi lug'atni payqash va o'rganishga yordam beradi (Shmidt, 1990). Va geribildirim o`quvchilarga tildan foydalanishni yaxshilashga yordam berishning samarali usuli deb topildi (Ellis & Sheen, 2006).

So'zlar, iboralar va birikmalardan to'g'ri foydalanishni o'rgatish barcha yoshdagi odamlar uchun til o'rganishning hal qiluvchi jihati hisoblanadi. Samarali muloqot nafaqat so'z boyligining keng doirasini bilishga, balki uni turli kontekstlarda to'g'ri ishlata olishga ham bog'liq. So'zlar, iboralar va birikmalardan to'g'ri foydalanishni o'rgatish uchun ba'zi strategiyalar:

1. Kontekstni ta'kidlang: so'zlar, iboralar va birikmalar ishlatilgan kontekstga qarab turli xil ma'nolarga ega. O`quvchilarni so'z yoki ibora ishlatilayotgan kontekstga e'tibor berishga va uning mazmuni va nuanslarini hisobga olishga o'rgating. Masalan, "salqin" so'zi kontekstga qarab turli xil ma'nolarga ega bo'lishi mumkin - bu "tinch" yoki "moda" degan ma'noni anglatishi mumkin."

2. O'qishni rag'batlantirish: o'qish o'quvchilarni keng lug'at bilan tanishtirish va so'zlar va iboralar kontekstda qanday ishlatilishini tushunishga yordam berishning ajoyib usuli. O`quvchilarni keng o'qishga va o'qiganlarini sinfdoshlari bilan muhokama qilishga undang.

3. Haqiqiy misollardan foydalaning: so'zlar, iboralar va birikmalardan to'g'ri foydalanishni ko'rsatish uchun haqiqiy misollardan foydalaning. Masalan, siz o`quvchilarga tilning turli kontekstlarda qanday ishlatilishini o'rgatish uchun yangiliklar, reklama yoki ijtimoiy tarmoqlardagi xabarlardan foydalanishingiz mumkin.

4. Fikr-mulohazalarni taqdim eting: o`quvchilarga yozma va og'zaki shakllarda tildan foydalanish bo'yicha fikr-mulohazalarni taqdim eting. O`quvchilarni savol berishga va so'z yoki iboraning to'g'ri ishlatilishiga ishonchlari komil bo'lmaganda tushuntirish izlashga undang.

5. Ko'rgazmali qurollardan foydalaning: diagrammalar, jadvallar va rasmlar kabi ko'rgazmali qurollar o`quvchilarga so'z va iboralarning ma'nosini tushunishga yordam beradi. Masalan, siz "o'z vaqtida" iborasini o'rgatish uchun soat rasmidan yoki tibbiy so'z boyligini o'rgatish uchun inson tanasining diagrammasidan foydalanishingiz mumkin.

6. Amaliyot, amaliyot, amaliyot: o`quvchilarni turli xil kontekstlarda yangi so'z va iboralardan foydalanishni mashq qilishga undash. O`quvchilarga tildan foydalanish uchun gapirish, yozish va tinglash imkoniyatlarini taqdim eting va ularning taraqqiyoti to'g'risida fikr bildiring.

So'zlar, iboralar va birikmalardan to'g'ri foydalanishni o'rgatish sabr-toqat, izchillik va ijodkorlikni talab qiladigan bosqichma-bosqich jarayondir. Ushbu strategiyalardan foydalangan holda va o'qitishni o'quvchilaringizning ehtiyojlari va qobiliyatlariga moslashtirish orqali siz ularga ishonchli va samarali kommunikator bo'lishga yordam bera olasiz.

Boshlang'ich o'quvchilarga so'zlar, iboralar va birikmalardan to'g'ri foydalanishni o'rgatish uchun bir nechta usullardan foydalanish mumkin. Samarali usullardan biri ko'rgazmali qurollardan foydalanishdir. O'qituvchilar o'quvchilarga so'z va iboralarning ma'nosini tushunishga yordam berish uchun rasmlar, diagrammalar va boshqa ko'rgazmali qurollardan foydalanishlari mumkin. Bu usul, ayniqsa, til haqida oldindan ma'lumotga ega bo'lmagan yosh o'quvchilar uchun foydali bo'lishi mumkin².

Yana bir samarali usul-bu o'yinlar va mashg'ulotlardan foydalanish. O'yinlar va mashg'ulotlar o'quvchilar uchun qiziqarli va qiziqarli bo'lishi mumkin. O'qituvchilar lug'at, grammatika va boshqa til ko'nikmalarini o'rgatish uchun o'yinlar va mashg'ulotlardan foydalanishlari mumkin. Masalan, o'qituvchilar o'quvchilarga yangi so'zlarni o'rganishda yordam berish uchun mos keladigan o'yindan yoki o'quvchilarga turli xil iboralarni aniqlashda yordam berish uchun axlat ovidan foydalanishlari mumkin.

Foydalanish mumkin bo'lgan yana bir usul-bu hayotiy misollardan foydalanish. O'qituvchilar o'quvchilarga so'z va iboralar kontekstda qanday ishlatilishini tushunishga yordam berish uchun hayotiy misollardan foydalanishlari mumkin. Masalan, o'qituvchilar o'quvchilarga turli vaziyatlarda so'z va iboralar qanday ishlatilishini tushunishga yordam berish uchun kitoblar, gazetalar yoki filmlardagi misollardan foydalanishlari mumkin.

Ushbu o'qitish usullaridan foydalanish o'quvchilarning til ko'nikmalarini oshirishda samarali ekanligi isbotlangan. Ushbu tadbirlarda ishtirok etgan o'quvchilar so'zlar, iboralar va birikmalardan to'g'ri foydalanish qobiliyatlari sezilarli darajada yaxshilanganligini ko'rsatdilar. Ko'rgazmali qurollar, o'yinlar va mashg'ulotlar va hayotiy misollardan foydalanish o'quvchilarga til va undan foydalanishni yaxshiroq tushunishga yordam berdi.

Boshlang'ich sinflarga so'zlar, iboralar va birikmalardan to'g'ri foydalanishga o'rgatish til ta'limining muhim jihati hisoblanadi. Buni qanday qilib samarali o'rgatish bo'yicha ba'zi maslahatlar:

1. Asoslardan boshlang: o'quvchilaringizga mavzu-fe'l kelishuvi, gap tuzilishi va tinish belgilari kabi jumla tuzish asoslarini o'rgatishdan boshlang.

² Ergasheva, D. (2022). BARKAMOL AVLODNI MA'NAVYI YETUK QILIB TARBIYALASHDA BOSHLANG 'ICH TA'LIMNING O'RNI. Science and innovation, 1(B4), 139-141.

2. Yangi lug'at bilan tanishtiring: yangi so'z birikmalarini asta-sekin tanishtiring, ularning kontekstda qanday ishlatilishiga misollar keltiring. O`quvchilaringizni ushbu yangi so'zlarni o'z jumlarida ishlatishga undang.

3. Modellarni taqdim eting: o'quvchilaringizga yaxshi yozish yoki gapirish modellarini taqdim eting. Buni kitob o'qish, video tomosha qilish yoki audio yozuvlarni tinglash orqali amalga oshirish mumkin. Yaxshi jumla tuzilishi va so'z va iboralardan to'g'ri foydalanishni modellashtiring.

4. Ko'rgazmali qurollardan foydalaning: so'zlar va iboralardan to'g'ri foydalanishni ko'rsatish uchun jadvallar, diagrammalar va rasmlar kabi ko'rgazmali qurollardan foydalaning. Bu o'quvchilarga ba'zi so'zlar yoki iboralar ishlatilgan kontekstni yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

5. Amaliyot, amaliyot, amaliyot: o'quvchilaringizga so'zlar, iboralar va birikmalardan to'g'ri foydalanishni mashq qilish uchun ko'plab imkoniyatlarni taqdim eting. Buni yozma topshiriqlar, og'zaki taqdimotlar va guruh muhokamalari orqali amalga oshirish mumkin.

6. Fikr-mulohazalarni taklif qiling: o'quvchilaringizga yozish va gapirish bo'yicha konstruktiv fikr bildiring. Bu ularga til ko'nikmalarini yaxshilashga va xatolaridan saboq olishga yordam beradi.

Tilni o'rganish vaqt va amaliyotni talab qilishini unutmang. O'quvchilaringizga sabr-toqatli bo'ling va ularga mashq qilish va til ko'nikmalarini oshirish uchun ko'plab imkoniyatlarni taqdim eting.

Endi esa "Ikki to'lqin" matni boyicha iahlaymiz avval matn bilan tanishib olamiz:

Ulkan ummonda aka-uka to'lqinlar yashar edi. Ular juda inoq bo'lib, doim birga suzib yurisharkan.

Kichik to'lqin juda ochiqko'ngil ekan. U uchar baliqlar, bahaybat kitlar, shamol va chag'alaylar bilan o'ynashni yaxshi ko'rarkan. Akasi esa ukasining aksi emish. U juda ham shiddatli bo'lib, ba'zan kuchli shamol turganda shafqatsiz to'fonga aylanib qolarkan. Yo'lida nima uchrasa, urilib, buzib, cho'ktirib o'tib ketarkan. Ayniqsa, kemalarga hujum qilishni yoqtirarkan. U kema machtasidan ham balandroq- qa ko'tarilar, palubaga tashlanib, kemani suvga to'ldirarkan. Uning changaliga tushgan kemalar odatda suvga g'arq bo'larkan. Yana uning sevimli mashg'uloti qoyalarga urilish edi. Qoyalarni yiqitishga urinib, ularga tez-tez bor kuchi bilan hamla qilarkan. Biroq qanchalik shafqatsiz bo'lmasin, ukasiga doim mehribonlik qilarkan. Bir kuni ular sohil yaqinida o'ynayotsa, ukasi qumga o'tirib olib

muzqaymoq yeyayotgan bolani ko'rib qolibdi. - Men ham muzqaymoq yeyman, - debdi u. -Hozir olib kelaman, - debdi aka. So'ng vajohat bilan bola tomon- ga otilib, uning qo'lidagi muzqaymoqni tortib olibdi. Keyin ukasiga keltirib beribdi. Xursand bo'lgan uka esa muzqaymoqni bir zumda paqqos tushiribdi.

Shundan so'ng kichik to'lqin: "Endi nima qilamiz?" deb so'rabdi. - Qarab tur, - debdi katta to'lqin. - Anavi qoyalarni ko'ryapsanmi? Hozir ularga shunaqangi zarba beramanki, bunaqasini hech qachon

ko'rmagansan. Shunday deb, u qoyalardan uch baravar balandga ko'tarilibdi va ularga shiddat bilan hujum qilibdi.

Bu kichik qissa 3-sinf "Ona tili va o`qish savodxonligi" darsligidagi qissa bo`lib shu yoshdagi bolalar uchun mo`ljallangan bu qissada shu yoshga mos so`zlar va so`z birikmalari qo`llanilgan yani soda va talaffuzga oson .

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, turli xil o'qitish usullaridan foydalanish o`quvchilarning til ko'nikmalarini oshirishda samarali bo'lishi mumkin. Ammo shuni ta'kidlash kerakki, ushbu texnikalar turli o`quvchilarning ehtiyojlarini qondirish uchun moslashtirilishi kerak. O'qituvchilar, shuningdek, qaysi texnikadan foydalanishni tanlashda o'quvchilarining yoshi, qiziqishlari va qobiliyatlarini hisobga olishlari kerak.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, so'zlar, iboralar va birikmalardan to'g'ri foydalanishni o'rgatish til o'rganishning hal qiluvchi qismidir va o'qituvchilar o'quvchilarga tildan to'g'ri va samarali foydalanishni o'rganishda yordam beradigan turli xil usullardan foydalanishlari mumkin. O'qitishning eng samarali usullari haqida hali ko'p narsalarni o'rganishimiz kerak bo'lsa-da, tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, kontekstli o'rganish, aniq ko'rsatma, kirishni takomillashtirish va fikr-mulohazalar o`quvchilarga tildan to'g'ri foydalanishni o'rganishda samarali bo'lishi mumkin. Shuning uchun o'qituvchilar tilni o'qitishda ushbu usullarning xilma-xilligidan foydalanishni o'ylashlari va o'quvchilarga tilni yanada samarali o'rganishga yordam beradigan yangi yondashuvlar va usullarni o'rganishni davom ettirishlari kerak.

Boshlang'ich sinflarga so'zlar, iboralar va birikmalardan to'g'ri foydalanishni o'rgatish samarali muloqot va ifoda uchun juda muhimdir. Ko'rgazmali qurollar, o'yinlar va mashg'ulotlardan foydalanish va hayotiy misollar o'quvchilarning til ko'nikmalarini yaxshilashning samarali usullari bo'lishi mumkin. Biroq, o'qituvchilar qaysi texnikadan foydalanishni tanlashda o'z o'quvchilarining ehtiyojlari va qobiliyatlarini hisobga olishlari kerak. Kelajakdagi tadqiqotlar ushbu usullarning samaradorligini yanada o'rganishi va boshlang'ich sinf o'quvchilariga til ko'nikmalarini o'rgatish bo'yicha qo'shimcha tavsiyalar berishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Qosimova K., S. Matjonov, X. G'ulomova., Sh. Yo'ldosheva., Sh. Sariyev. "Ona tili o'qitish metodikasi". -T., 2009.
2. S.Fuzaliyev, M.Xudoyberganova, Sh.Yo'ldosheva "Ona tili" darsligi, 3-sinf Toshkent, 2019-yil, 57-bet.

3. Ergasheva, D. (2022). BARKAMOL AVLODNI MA'NAVIY YETUK QILIB TARBIYALASHDA BOSHLANG 'ICH TA'LIMNING O 'RNI. Science and innovation, 1(B4), 139-141.
4. Sobirjonovich, S. I. (2022). EASTERN THINKERS'VIEWS ON EVERYWHERE EDUCATION OF CHILDREN. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 309-314.
5. Ganieva S. A. The Problem of Structural Study of the Uzbek Phraseologisms Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:
6. Shodiya A. Ganieva. THE PROCESS OF PHRASEOLOGICALIZATION AND ASYMMETRIC DUALISM. ajps 2023, 3, 12-16.
7. Ganieva D. A. SYNCRETISM AND POLYFUNCTIONALITY OF AUXILIARY VERBS IN INFLECTIONAL AND AGGLUTINATIVE LANGUAGES //INNOVATIVE DEVELOPMENT IN THE GLOBAL SCIENCE. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 122-131.
8. Ganieva D. A. SYNCRETISM AND POLYFUNCTIONALITY OF THE GRAMMATICAL CATEGORY OF MOOD //CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES. – 2022. – Т. 3. – №. 10. – С. 67-74.
9. ISKANDAROVA S. H., RASULOV A. On the concessive category and semantic structure of language //Scientific journal of the Fergana State University. – 2018. – Т. 1. – №. 5. – С. 106-108. 11. Искандарова Ш. Лексикани мазмуний майдон асосида ўрганиш муаммолари //Т.: Фан. – 1998. – Т. 7